

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji

KGP.411.002.06.2022

Pan
Konrad Nowak
Prezes Zarządu
Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej
Spółka z o.o. w Olsztynie
ul. Słoneczna 46
10-710 Olsztyn

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/22/001 - Pokrycie krajowego zapotrzebowania na surowce energetyczne

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Olsztynie ¹ ul. Słoneczna 46 10-710 Olsztyn
Kierownik jednostki kontrolowanej	Konrad Nowak, Prezes Zarządu, od 29 czerwca 2017 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Realizacja zadań związanych z zapewnieniem odpowiedniej ilości surowców energetycznych dla celów swojej działalności
Okres objęty kontrolą	Rok 2022 z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie, mających znaczenie dla badanej działalności.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o <i>Najwyższej Izbie Kontroli</i> ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji
Kontroler	Halina Jabłonowska, specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr KGP/96/2022 z 18.11.2022 r.

(akta kontroli str. 1)

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie realizację przez Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Olsztynie zadań związanych z zapewnieniem odpowiedniej ilości surowców energetycznych na potrzeby wytwarzania energii w okresie objętym kontrolą.
Uzasadnienie oceny ogólnej	W 2022 r. Spółka prowadziła skuteczne działania w celu zaopatrzenia w surowce energetyczne w ilości zapewniającej ciągłość dostaw energii ciepłej dla odbiorców. Przedsiębiorstwo utrzymywało poziom zapasów węgla kamiennego w ilości wyższej, niż wynikało to z wymogów określonych w art. 10 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne⁴ oraz § 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 lutego 2003 r. w sprawie zapasów paliw w przedsiębiorstwach energetycznych⁵. MPEC opracowało w dniu 27 lipca 2022 r. wymagany przepisami prawa⁶ program pracy sieci ciepłowniczej oraz w styczniu 2021 r. plan ograniczeń w dostarczaniu ciepła na okres 2021-2023.

¹ Dalej: MPEC lub Spółka.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dz.U. z 2022 r. poz. 1385 ze zm.). Dalej: Prawo energetyczne.

⁵ Dz. U. Nr 39 poz. 338 ze zm. Dalej: rozporządzenie w sprawie zapasów paliw.

⁶ Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 15 stycznia 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemów ciepłowniczych (Dz. U. Nr 16 poz. 92) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 lipca 2007 r. w sprawie

Po wprowadzeniu w kwietniu 2022 r. zakazu przywozu do Polski i tranzytu przez terytorium naszego kraju węgla i koksu pochodzących z Rosji i Białorusi⁷ Spółka nawiązała współpracę z nowymi kontrahentami i zapewniła sobie finansowanie dostaw.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR	1. Realizacja obowiązku utrzymania poziomu zapasów paliw w 2022 r.
Opis stanu faktycznego	MPEC na dzień 31 grudnia 2021 r. realizowało umowy sprzedaży ciepła zawarte z 1 112 podmiotami – odbiorcami ciepła, w ramach których świadczyło usługę przesyłu i dystrybucji ciepła pochodzącego z produkcji we własnych źródłach oraz ciepła zakupionego od innych podmiotów – Michelin Polska sp. z o.o. w Olsztynie i Olsztyńskiego Zakładu Komunalnego w Olsztynie (obróć ciepłem)⁹. Najwyższy udział w strukturze odbiorców, biorąc pod uwagę wielkość zużycia ciepła w GJ, miały spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe oraz obiekty budżetowe, które stanowiły łącznie 89 % odbiorców. Udział w zużyciu ciepła pozostałych odbiorców (obiektów przemysłowych, usługowych i handlowych) stanowił 9 %. Obiekty gospodarki komunalnej miały najniższy udział w strukturze sprzedaży (2 %). Na mocy art. 10 Prawa energetycznego oraz § 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie zapasów paliw przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się wytwarzaniem energii elektrycznej lub ciepła zostały zobowiązane do utrzymywania zapasów paliw w ilości zapewniającej utrzymanie ciągłości dostaw energii elektrycznej lub ciepła do odbiorców. Zgodnie z wyjaśnieniami Zarządu Spółki¹⁰, za zapewnienie odpowiednich stanów magazynowych oraz ciągłości produkcji ciepła odpowiadał Dział Ciepłowni Kortowo¹¹. Określał on niezbędną ilość miału węglowego i biomasy do wytworzenia zaplanowanej ilości energii cieplnej oraz parametry miału węglowego i biomasy istotne ze względu na wymagania techniczne. Na tej podstawie przygotowywał wniosek o przeprowadzenie procedury na dostawę miału węglowego. Zarząd powoływał komisję przetargową, która opracowywała specyfikację warunków zamówienia i projekt umowy oraz dokonywała oceny ofert, a także wskazywała wykonawcę. Po rozstrzygnięciu przetargu podpisywana była umowa z wykonawcą.

(akta kontroli str. 491-499)

MPEC utrzymywało stan zapasów węgla kamiennego w okresie od grudnia 2021 r. do grudnia 2022 r. na poziomie ponadnormatywnym w stosunku do wymaganego, wynikającego z zapisów § 2 i 3 rozporządzenia w sprawie zapasów paliw. W badanym okresie nadwyżki stanu zapasów w poszczególnych miesiącach sięgały od 5,5 tys. ton do 29,3 tys. ton.

Zarząd Spółki wyjaśnił¹², że na posiedzeniu Zarządu w dniu 7 marca 2022 r. zdecydowano, iż w roku 2022, w ramach możliwości finansowych, gromadzone będą

szczegółowych zasad i trybu wprowadzania ograniczeń w sprzedaży paliw stałych oraz w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej lub ciepła (Dz. U. Nr 133, poz. 924 ze zm. - uchylone z dniem 2 grudnia 2021 r.).

⁷ Ustawa z 13 kwietnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego (Dz. U. z 2022 r. poz. 835 ze zm.).

⁸ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁹ Sprawozdanie Zarządu MPEC z działalności za 2021 r.; źródło: www.mpec.olsztyn.pl (BIP).

¹⁰ Wyjaśnienia złożyli Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomicznych oraz Prokurent. Pismo znak MPEC/PE-EC/5/2023 z 13 stycznia 2023 r.

¹¹ Zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym MPEC przyjętym Uchwałą nr 41/22 Zarządu Spółki z dnia 27 kwietnia 2022 r. oraz wprowadzonym Zarządzeniem Prezesa Zarządu nr 27/22 z dnia 2 maja 2022 r. Dział Ciepłowni Kortowo podlega pod Wydział Produkcji Ciepła, który odpowiada za koordynowanie i kontrolę procesu produkcji ciepła.

¹² Pismo MPEC/PE-EC/69/2022 z 30 listopada 2022 r. podpisane przez Wiceprezesa Zarządu ds. Ekonomicznych oraz Prokurenta.

zwiększone zapasy opału. Postanowiono, iż postępowania przetargowe organizowane będą na mniejsze wolumeny, tj. 2-4 tys. ton, co może zachęcić większą liczbę dostawców. Podjęto również decyzję o intensyfikowaniu współspalania węgla z biomasą w kotłach węglowych.

Roczne zużycie węgla kamiennego w latach 2018-2022 wynosiło odpowiednio: 54 941,78 t, 51 433,41 t, 40 398,92 t, 58 783,47 t i 54 872,30 t¹³.

(akta kontroli str.: 2-38, 425, 491-499, 501-509)

Zarząd MPEC poinformował¹⁴, że w okresie 2021-2022 Prezes URE nie przeprowadzał w Spółce kontroli stanu zapasów surowców energetycznych.

(akta kontroli str.: 425, 431-464)

2. Struktura dostaw surowców energetycznych

Do produkcji ciepła i energii elektrycznej przedsiębiorstwo zużywało miał węgla kamiennego, gaz ziemny oraz biomasę. W 2021 r. udział poszczególnych surowców w produkcji ciepła przez MPEC wynosił: miał węglowy 72,6%, biomasa 23,7%, gaz ziemny 1,6 %, kogeneracja (wykorzystanie odpadów) 2,1%.

W roku 2022 r. nastąpiło zmniejszenie udziału miału węglowego w produkcji ciepła (66,6%) oraz zwiększenie udziału biomasy (29,7%). Produkcja ciepła w kotłowniach gazowych i kogeneracji pozostała na podobnym poziomie (odpowiednio 1,4% i 2,3%).

Spółka w latach 2021 i 2022 nabyła miał węglowy w ilości odpowiednio: 57 619 t oraz 62 086,11 t. Dostawy gazu ziemnego określono na podstawie zużycia, które w roku 2021 wynosiło 2 890 176 m³, a w 2022 r. – 2 848 826 m³. Istotnym surowcem w produkcji ciepła była również biomasa, której Spółka w 2021 r. zakupiła 45 910,24 t, a w roku 2022 – 52 980,41 t.

Jedynym dostawcą miału węglowego w 2021 r. była spółka KTK Polska Sp. z o.o.¹⁵, która oferowała surowiec pochodzący z Federacji Rosyjskiej. W ramach zawartych z ww. kontrahentem w 2021 r. umów dostawy węgla były realizowane do 25 kwietnia 2022 r.

Zarząd Spółki wyjaśnił¹⁶, iż obowiązki związane z weryfikacją kraju pochodzenia węgla kamiennego realizował od 16 kwietnia 2022 r., zgodnie z ustawą z dnia 13 kwietnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego. Weryfikacja była dokonywana na podstawie dokumentów pochodzenia surowca (listów przewozowych) od bezpośrednich dostawców oraz oświadczeń o pochodzeniu surowca w przypadku pośredników w obrocie węglem.

Za okres od 1 stycznia do 15 kwietnia 2022 r. MPEC nie posiadało dokumentacji potwierdzającej pochodzenie węgla kamiennego dla zrealizowanych dostaw¹⁷.

W MPEC przygotowano odpowiednie procedury zapobiegające ewentualności naruszenia przepisów ww. ustawy. Działania, do których zobowiązane jest przedsiębiorstwo, celem wykluczenia z postępowań/zamówień podmiotów objętych sankcjami, zawarto w treści Zarządzenia nr 39/22 Prezesa Zarządu MPEC Sp. z o.o. w

¹³ Przed zatwierdzeniem rocznej inwentaryzacji

¹⁴ Pismo MPEC/PE-EC/4/2023 z 13 stycznia 2023 r.

¹⁵ Dalej: KTK Polska.

¹⁶ Pismo MPEC/PE-EC/68/2022 z 30 listopada 2022 r. podpisane przez Prezesa Zarządu oraz Prokurenta; pod wyjaśnieniami podpisała się Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomicznych oraz Prokurent.

¹⁷ Zgodnie z art. 2 ustawy w kwietniu 2022 r. stworzona została krajowa lista sankcyjna, tj. lista osób i podmiotów objętych sankcjami oraz ustanowiono nowy środek ograniczający w postaci wyłączenia podmiotów sankcjonowanych z postępowań o udzielenie zamówienia publicznego. Sankcje międzynarodowe zostały dodatkowo uzupełnione o natychmiastowy zakaz importu węgla kamiennego z terenu Rosji lub Białorusi.

Olsztynie z dnia 19 maja 2022 r. w sprawie przeciwdziałania wspierania agresji na Ukrainę.

Ponadto w związku z sytuacją zaistniałą na rynku surowców energetycznych w dniu 30 maja 2022 r. Zarząd dokonał zmiany zapisów *Regulaminu udzielania zamówień sektorowych-doprogowych przez Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Spółka z o.o. w Olsztynie*,¹⁸ tak by w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dostaw surowców dokonać szybkiego zakupu – w trybie z wolnej ręki.

Ponadto w oświadczeniach składanych wraz z dostawami realizowanymi po dniu 16 kwietnia 2022 r., kontrahenci mieli obowiązek wskazywać kraj pochodzenia surowca.

Z przedstawionych przez Spółkę oświadczeń i innych dokumentów pochodzenia węgla (listy przewozowe) wynika, że surowiec nabyty od:

- KTK Polska - pochodził z Federacji Rosyjskiej;
- BARTEX Sp. z o.o. (nabycie w dniu 7 maja 2022 r.) - pochodził z Federacji Rosyjskiej;
- BARTEX Sp. z o.o. (nabycie po dniu wprowadzenia embarga na dostawy z Federacji Rosyjskiej i Białorusi) - pochodził z Kazachstanu, Ukrainy - Obwód Dnipropetrovski oraz Polski;
- Carbo Z. Kupski, M.Wróblewski s.j. pochodził z Przedsiębiorstwa Górniczego SILESIA Sp. z o.o. z siedzibą w Czechowicach-Dziedzicach, zajmującego się wydobywaniem węgla;
- Spółki LL Trading Sp. z o.o. - pochodził z Kazachstanu;
- Polskiej Grupy Górniczej - pochodził z polskich kopalń (KWK Staszic Wujek z Katowic, KWK ROW z Rybnika, KWK z Mysłowic);
- PGE Paliwa - pochodził z Australii.

Po wprowadzeniu embarga na dostawy węgla kamiennego z Rosji i Białorusi, ok. 50% zakupionego przez Spółkę surowca pochodziło z importu.

W latach 2021-2022 MPEC kupował gaz ziemny od PGNiG Obrót Detaliczny Sp. z o.o. oraz Fortum Marketing and Sales SA na podstawie umów zawartych po przeprowadzeniu postępowania przetargowego¹⁹. Zarząd MPEC wskazał²⁰, iż nie posiada informacji na temat kraju pochodzenia nabywanego gazu.

(akta kontroli str.: 60-63, 70-392, 495-497)

3. Działania zapewniające dostawy węgla kamiennego

W celu zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, a w szczególności zapewnienia jakości dostarczanej energii, ciągłości i niezawodności jej dostarczania lub uniknięcia zagrożenia dla bezpieczeństwa osób lub strat materialnych przedsiębiorstwo energetyczne zobowiązane było w myśl zapisów art. 9j Prawa energetycznego do wytwarzania energii elektrycznej lub pozostawania w gotowości do jej wytwarzania, a także utrzymywania rezerw mocy wytwórczych lub zapewnienia innych usług systemowych, w wysokości i w sposób określony w umowie zawartej z operatorem systemu przesyłowego elektroenergetycznego lub systemu połączonych elektroenergetycznego, a ponadto utrzymywania zdolności źródeł do wytwarzania energii

¹⁸ Regulamin udzielania zamówień sektorowych-doprogowych przez Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Olsztynie został opublikowany na stronie BIP MPEC

¹⁹ Umowa nr MPEC/PE-EZ/157/21 zawarta w dniu 1 września 2021 r. pomiędzy Miejskim Przedsiębiorstwem Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Olsztynie a PGNiG Obrót Detaliczny Sp. z o.o. w Warszawie; Umowa Kompleksowej Sprzedaży Paliwa Gazowego Nr Us/4009/10-2020/329/NA zawarta w dniu 1 października 2020 r. pomiędzy Fortum Marketing and Sales Polska SA w Gdańsku a Miejskim Przedsiębiorstwem Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Olsztynie

²⁰ Pismo MPEC/PE-EC/68/2022 z dnia 30 listopada 2022 r.

elektrycznej w ilości i jakości wynikającej z zawartych umów sprzedaży oraz umów o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji energii elektrycznej.

MPEC prowadziło działalność ciepłowniczą na podstawie koncesji udzielonych przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki w zakresie:

- wytwarzania ciepła
Nr WCC/2847/156/W/OGD/2018/RSt z dnia 11 czerwca 2018 r., zmieniona późniejszą decyzją;
- przesyłania i dystrybucji ciepła
Nr PCC/1252/156/W/OGD/2018/RSt z dnia 11 czerwca 2018 r.;
- obrotu ciepłem
Nr OCC/375/156/W/OGD/2018/RSt z dnia 11 czerwca 2018 r.;
- produkcji energii elektrycznej
Nr WEE/1813/156/W/OGD/2011/MB z dnia 13 maja 2011 r.

W 2021 r. MPEC wyprodukowało ciepło w ilości 1 587 170,18 GJ, a zakupiło 1 125 114,4 GJ. W 2022 r. produkcja ciepła w MPEC wyniosła 1 545 442,13 GJ, natomiast zakupiono 900 056,5 GJ.

Celem wywiązania się z zawartych umów sprzedaży ciepła Spółka planuje w roku 2023 wyprodukować w źródłach własnych ciepło w ilości 1 671 000 GJ oraz zakupić 801 000 GJ.

Jak wyjaśnił Zarząd Spółki²¹, podstawą do planowania wielkości zapotrzebowania na ciepło są dane z okresów historycznych, tj. z 2-3 lat poprzedzających planowany okres. Spółka analizuje dane historyczne dotyczące zapotrzebowania odbiorców na ciepło oraz temperatury zewnętrzne, jakie występują w sezonie grzewczym. Do szacowania wielkości zapotrzebowania na ciepło na dany rok skrajne wielkości są odrzucane, a przyjmowane te lata, w których zapotrzebowanie na ciepło było zbliżone i nie występowały bardzo niskie temperatury zewnętrzne. Z danych gromadzonych przez Spółkę wynika, iż skrajne temperatury zewnętrzne występują raz na ok. 10 lat (rok 2010 oraz rok 2021). Ponadto w ciągu roku analizowane i weryfikowane są na bieżąco dane z poszczególnych miesięcy roku, a prognozy dotyczące zapotrzebowania na ciepło są uaktualniane.

Spółka w latach 2020 i 2021 na wyprodukowanie 1 GJ ciepła zużyła 0,053 t węgla²². Zużycie węgla w MPEC w 2021 r. wyniosło 58 783,47 t, a w 2022 r. 53 926,82 t.

(akta kontroli str. 64-65)

W 2021 r. jedynym dostawcą mialu węglowego dla MPEC była KTK Polska²³. Zrealizowano dostawy mialu węglowego w ilości 57 619 t. Każda z trzech zawartych umów określała inną cenę za tonę surowca, tj.:

- 1) umowa MPEC/PE-EZ/94/20 z 4 czerwca 2020 r.²⁴ – 210,40 zł netto (258,79 zł brutto);
- 2) umowa MPEC/PE-EZ/109/21 z 23 czerwca 2021 r.²⁵ – 262,80 zł netto (323,24 zł brutto); zgodnie z aneksem nr 1 z dnia 18 października 2021 r. 325,00 zł netto (399,75 zł brutto);

²¹ Pismo MPEC/PE-EC/68/2022 z 30 listopada 2022 r.

²² Przy wartości opałowej 22,262 GJ/t w 2020 r. i 22,316 GJ/t w 2021 r.

²³ Umowa MPEC/PE-EZ/94/20 z 04.06.2020 r., umowa MPEC/PE-EZ/109/21 z 23.06.2021 r., umowa MPEC/PE-EZ/261/21 z 03.11.2021 r.

²⁴ Okres obowiązywania 01.09.2020-31.03.2021

²⁵ Okres obowiązywania 15.08.2021-31.03.2022

- 3) umowa MPEC/PE-EZ/261/21 z 3 listopada 2021 r.²⁶ – 325,00 zł netto (399,75 zł brutto).

W 2022 r. zakończono realizację dostaw na podstawie umowy zawartej z KTK Polska w dniu 23 czerwca 2021 r. W dniu 25 lutego 2022 r. MPEC poinformował kontrahenta o zwiększeniu zamówienia na dostawy węgla w ramach powyższej umowy o 10 800 t. Z uwagi na wprowadzenie embarga na dostawy węgla z Rosji umowa z KTK Polska nie mogła być kontynuowana. Łącznie w 2022 r. Przedsiębiorstwo pozyskało od KTK Polska surowiec w ilości 26 974,4 t.

W celu zabezpieczenia opału na sezon grzewczy 2022/2023 MPEC nawiązał ponadto współpracę z następującymi dostawcami:

- Carbo s.j. Z. Krupski, M. Wróblewski, od której dokonano interwencyjnego zakupu węgla w ilości 3 929,7 t w cenie 790,00 zł oraz 865,00 zł za tonę²⁷,
- BARTEX Sp. z o.o., od której dokonano interwencyjnego zakupu węgla w ilości 3 222,6 t w cenie 1 400,00 zł za tonę²⁸,
- LL Trading Sp. z o.o., od której zakupiono 1 985 t węgla w cenie 1 607,00 zł za tonę²⁹,
- PGE Paliwa Sp. z o.o., od której zakupiono łącznie 10 102,3 t węgla w cenach: 1 493,76 zł, 1 542,33 zł, 1 531,38 zł, 1 547,80 zł, 1 526,59 zł za tonę³⁰,
- Polska Grupa Górnicza SA, od której łącznie zakupiono węgiel w ilości 15 872 t w następujących cenach za tonę: 1 308,02 zł, 1 200,70 zł, 1 079,15 zł, 1 390,00 zł, 1 330,00 zł, 1 585,00 zł, 1 295,00 zł, 1 300,00 zł, 1 475,00 zł, 1 570,00 zł, 1 580,00 zł³¹.

W 2022 r. łączne dostawy węgla wyniosły 62 086,11 t, a ich wartość netto to 57 298,4 tys. zł.

(akta kontroli str.: 98-392, 495-496)

MPEC produkowało energię elektryczną głównie na własne potrzeby, tj. do zasilenia własnych źródeł ciepła oraz węzłów ciepłowniczych. Odsprzedawane były jedynie nadwyżki wyprodukowanej i niezużytej energii elektrycznej dla przedsiębiorstwa obrotu energią, Tradea Sp. z o.o., które dokonuje dalszej sprzedaży dla odbiorców końcowych. MPEC nie posiada koncesji na obrót energią elektryczną. W umowie sprzedaży energii elektrycznej obowiązującej w 2022 roku, a także w procedowanej umowie, która obowiązywać będzie w 2023 roku, MPEC nie składało zobowiązania w zakresie wielkości sprzedaży określonego wolumenu produkcji energii elektrycznej, a jedynie określił wielkości szacowane przeznaczone do sprzedaży, które ustalił na podstawie danych historycznych.

W przypadku Spółki nie wystąpiła konieczność rozwiązania umowy na dostawy węgla w związku z wprowadzeniem w Polsce embarga na dostawy surowców z Rosji³², gdyż obowiązująca wówczas umowa z KTK Polska Sp. z o.o. była zawarta na czas określony, tj. od 15 sierpnia 2021 r. do 31 marca 2022 r.³³ Tym samym wygasła ona z dniem ostatniej

²⁶ Okres obowiązywania 03.11.2021-30.11.2021

²⁷ Na podstawie korespondencji mailowej z dnia 23 marca 2022 r. oraz zamówienia ZA220525 z 31 marca 2022 r.

²⁸ Na podstawie zamówienia ZA220761 z 9 maja 2022 r. oraz zamówienia nr ZA220966 z 13 czerwca 2022 r.

²⁹ Na podstawie Porozumienia transakcyjnego nr MPECOL/1/2022 z dnia 27 maja 2022 r.

³⁰ Na podstawie umowy ramowej nr SW/22/216/UH z 7 czerwca 2022 r.

³¹ W efekcie udziału Spółki w aukcjach elektronicznych.

³² Ustawa z 13 kwietnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego (Dz. U. 2022 poz. 835)

³³ Umowa nr MPEC/PE-EZ/109/21 z 23 czerwca 2021 r.

dostawy odebranej przez MPEC w dniu 25 kwietnia 2022 r. Zgodnie z oświadczeniem dostawcy wprowadzenie węgla na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej miało miejsce w dniach 8 stycznia i 13 kwietnia 2022 r.

(akta kontroli str.: 77, 312-325, 394)

W związku z agresją Federacji Rosyjskiej na Ukrainę w dniu 25 lutego 2022 r. w Spółce odbyło się posiedzenie sztabu kryzysowego z udziałem kierowników i kluczowych pracowników. Tematem posiedzenia było: *Zabezpieczenie Spółki w celu zachowania ciągłości działania w związku z działaniami na Ukrainie*. Jednym z omawianych tematów było dokonanie analizy stanu zapasów opału, planowanych dostaw oraz możliwości zwiększenia zakupu od obecnego dostawcy, KTK Polska o 20% (zawarta z dostawcą umowa przewidywała taką możliwość).

Zarząd MPEC wyjaśnił³⁴, że Spółka dokonywała rozpoznania rynku węgla, który uległ kompletnemu rozregulowaniu. Brakowi surowca towarzyszył skokowy wzrost cen. Ponadto firmy dostarczające węgiel żądały dokonywania przedpłat za całość dostaw lub zabezpieczenia w formie gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej albo akredytywy.

W dniu 13 kwietnia 2022 r. Wiceprezes Zarządu, Lidia Warnel, zwróciła się z zapytaniem do: Banku Gospodarstwa Krajowego³⁵, mBank oraz Banku Ochrony Środowiska o możliwości udzielenia linii wieloproduktowej w kwocie 30 mln zł na finansowanie zapasów mialu.

Koordynatorka mBank w rozmowie telefonicznej poinformowała Wiceprezes MPEC, że finansowanie transakcji związanych z zakupem węgla jest niezgodne z aktualną polityką banku. Odpowiedź z Banku Ochrony Środowiska była również negatywna. Przedstawicielka banku w rozmowie telefonicznej poinformowała Wiceprezes Zarządu MPEC, że nie jest możliwe udzielenie kredytu na zakup mialu węglowego z uwagi na duże zaangażowanie banku w finansowanie Spółki.

Spółka uzyskała pozytywną odpowiedź jedynie z BGK, z którym zawarła umowę na otwarcie linii wielocelowej w dniu 7 lipca 2022 r. na kwotę: 30 mln zł.

NIK zauważa, że Spółka nawiązała współpracę z BGK przed wdrożeniem rozwiązań systemowych na szczeblu krajowym³⁶, co wymagało negocjacji warunków udzielenia kredytu w obliczu niepewnej i niestabilnej sytuacji na rynku paliw, w tym ustanowienia prawnego zabezpieczenia spłaty kredytu, co wiązało się z dodatkowymi kosztami ze strony Spółki.

Zarząd MPEC poinformował³⁷, że w dniu 18 maja 2022 r. Spółka przeprowadziła ocenę możliwości składowania paliwa węglowego na własnym placu. Określono maksymalną jego ilość, tj. 38 000 t, co stanowi ok. 70 % pokrycia zapotrzebowania całego sezonu grzewczego 2022/2023.

Ponadto rozważano możliwości wynajmu placów składowych poza terenem MPEC. Powyższe rozeznanie wykazało, że weryfikowane składowiska nie posiadają wymaganej infrastruktury umożliwiającej bezpieczne składowanie węgla. Ze względu na ryzyka związane ze składowaniem opału poza terenem Spółki oraz ze względu na brak możliwości sfinansowania całego zapasu mialu węglowego na sezon grzewczy 2022/2023 odrzucono ten wariant.

MPEC podjęło działania związane z jak najszybszym dokonywaniem zakupu węgla w celu zgromadzenia możliwie największego zapasu w okresie letnim tak, aby

³⁴ Pismo MPEC/PE-EC/69/2022 z dnia 30 listopada 2022 r. podpisane przez Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomicznych i Prokurenta.

³⁵ Dalej: BGK.

³⁶ Ustawa z 5 sierpnia 2022 r. o dodatku węglowym.

³⁷ Pismo MPEC/PE-EC/69/2022 z dnia 30 listopada 2022 r. podpisane przez Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomicznych i Prokurenta

zabezpieczyć ciągłość produkcji na sezon grzewczy 2022/2023. W 2022 r. zakontraktowano następujące ilości mialu węglowego³⁸:

- 10 800 t – zwiększono zamówienie w ramach umowy zawartej z KTK Polska;
- 6 000 t - dokonano interwencyjnego zakupu węgla z firmy Carbo Sp. j.;
- 3 164 t - dokonano interwencyjnego zakupu z firmy Bartex Sp. z o.o. ;
- 16 200 t - wylicytowano w aukcjach elektronicznych na sprzedaż mialów energetycznych od Polskiej Grupy Górniczej. Odbiór węgla odbywał się transportem własnym ze wskazanych przez PGG kopalń począwszy od lipca 2022 r.;
- 2 000 t - zawarto transakcję z firmą LL Trading Sp. z o.o.;
- 10 000 t - zakupiono na podstawie umowy Ramowej nr SW/22/216/UH z PGE Paliwa Sp. z o.o..

Dzięki tym działaniom Spółka zgromadziła wg stanu na dzień 31 grudnia 2022 r. 21,2 tys. t mialu węglowego, co pozwoliło na nieprzerwaną produkcję ciepła do końca stycznia 2023 r. z uwzględnieniem zapasu normatywnego.

Ponadto w dniu 2 sierpnia 2022 r. MPEC zawarło umowę na dostawę zrębki drzewnej do Ciepłowni Kortowo BIO w ilości 27 400 Mg. Procedowane jest postępowanie na zakup i dostawę zrębki drzewnej w ilości 30 000 Mg. Taki wolumen zabezpieczy ciągłą pracę ww. instalacji do końca sezonu grzewczego 2022/23, tj. do końca maja 2023 r.

Zarządu Spółki³⁹ wyjaśnił, że w celu próby dalszej dywersyfikacji paliw, MPEC dokonało próbnego spalania innego paliwa, do tej pory nie stosowanego - peletu z łuski słonecznika. Próby współspalania w technologii tzw. „kanapki” (warstwa węgla i warstwa peletu) powyższego paliwa z miałem węglowym niestety wskazują na duże problemy techniczne związane z jego podawaniem na ruszt oraz samym spalaniem, polegające na niekontrolowanym zasypie rusztu dużymi porcjami paliwa, co dyskwalifikuje ten rodzaj paliwa do spalania w kotłach węglowych WR 25.

Zarząd Spółki wskazał również, że podjęto działania mające przynieść efekty w dalszej perspektywie czasowej. Zlecono Uniwersytetowi Warmińsko-Mazurskiemu opracowanie analizy możliwości techniczno-ekonomicznych produkcji wierzby energetycznej w celu zasilania źródła ciepła – Kortowo BIO oraz współspalania w kotłach węglowych. W przypadku uzyskania pozytywnych efektów analizy, MPEC zamierza zachęcić lokalnych producentów wierzby energetycznej do wznowienia upraw, ponieważ uprawy te zarzucono ze względu na brak ekonomicznej opłacalności.

Ponadto przeprowadzono postępowanie przetargowe na zakup i dostawę łupiny olejowca gwinejskiego tzw. PKS. Pierwszą dostawą tego surowca Spółka odebrała w styczniu 2023 r. i aktualnie trwają próby jego spalania w kotłach.

Po dokonaniu odpowiednich analiz, będzie możliwe podjęcie decyzji o ewentualnym wykorzystaniu tego typu biomasy przy spełnieniu kryteriów ekonomicznych (korzystna cena) lub w sytuacji braków innej biomasy na rynku. Obecnie ceny biomasy są bardzo wysokie, co może stanowić zachętę dla producentów. Zastosowanie alternatywnych źródeł paliwa stwarzałoby szansę na uniezależnienie się Przedsiębiorstwa od sytuacji geopolitycznej na świecie.

(akta kontroli str.: 57-63, 98-398)

³⁸ Ilość rzeczywiście zrealizowanych dostaw różni się od ilości zakontraktowanego. Podczas odbioru surowiec jest dokładnie ważony. W przypadku parametrów jakościowych węgla odbiegających od określonych w umowie z dostawcą, MPEC korzysta z prawa do reklamacji.

³⁹ Pismo MPEC/PE-EC/69/2022 z dnia 30 listopada 2022 r. podpisane przez Wiceprezesa Zarządu ds. Ekonomicznych i Prokurenta.

4. Działania na wypadek konieczności ograniczeń w dostawie ciepła dla odbiorców ciepła systemowego

Spółka w dniu 7 października 2020 r., zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 23 lipca 2007 r. *w sprawie szczegółowych zasad i trybu wprowadzania ograniczeń w sprzedaży paliw stałych oraz w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej lub ciepła* sporządziła *Plan Ograniczeń w Dostarczaniu Ciepła na okres 2021-2023 r.*, który jest kluczowym dokumentem opisującym działania wynikające z braku dostępności paliw na rynku. Dokument został zatwierdzony przez Prezesa Zarządu oraz uzgodniony z Wojewodą Warmińsko – Mazurskim oraz MPEC w dniu 8 grudnia 2020 r. Plan ograniczeń określa szczegółowe zasady i tryb wprowadzenia ograniczeń w dostarczaniu ciepła. Stanowi on jednocześnie środek przygotowawczy na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych, o których mowa w art. 11 ust. 1 Prawa energetycznego, zgodnie z którym w przypadku zagrożenia:

- bezpieczeństwa energetycznego Rzeczypospolitej Polskiej polegającego na długookresowym braku równowagi na rynku paliwowo-energetycznym,
- bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej,
- bezpieczeństwa osób,
- wystąpieniem znacznych strat materialnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub jego części.

mogą być wprowadzone na czas oznaczony ograniczenia w sprzedaży paliw stałych oraz w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej lub ciepła.

Zarząd Spółki wyjaśnił⁴⁰, że MPEC nie posiada pisemnych analiz dotyczących ryzyka wystąpienia ograniczeń w dostawie ciepła. Działania władz Spółki były skoncentrowane na zaopatrzeniu przedsiębiorstwa w opał w ilości pozwalającej na niezakłócone dostawy ciepła w sezonie grzewczym 2022/2023.

MPEC zamieściło plan ograniczeń na stronie Biuletynu Informacji Publicznej⁴¹, Spółka zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 15 stycznia 2007 r. *w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemów ciepłowniczych* sporządziła program Program Pracy Sieci Ciepłowniczej Miasta Olsztyna na sezon grzewczy 2022/2023 dotyczący planowania produkcji i sprzedaży ciepła., który stanowi część dokumentacji Zintegrowanego Systemu Zarządzania w MPEC.

Program zawiera wszystkie elementy zgodnie z § 17 ust. 1 ww. rozporządzenia.

(akta kontroli str.: 400-418, 491-493, 464-490)

5. Wpływ ceny zakupu surowca na koszty energii w 2022 r.

W 2022 r. koszt wyprodukowania 1GJ energii wynosił 91,27 zł. Zgodnie z przedstawioną przez Spółkę kalkulacją, na całkowity koszt wyprodukowania 1 GJ energii składają się:

- koszt surowca (42,91 zł)
- koszt uprawnień do emisji dwutlenku węgla (21,47 zł),
- koszt zmienny, w tym m.in.: energia elektryczna, ochrona środowiska, zużycie wody (4,21 zł),
- koszt stały, w tym m.in.: amortyzacja, materiały i remonty, koszty pracy, podatki i opłaty, pozostałe koszty oraz narzut kosztów pośrednich (22,68 zł).

MPEC w rozliczeniach z odbiorcami, zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzenia Ministra Klimatu z dnia 7 kwietnia 2020 r. *w sprawie szczegółowych zasad kształtowania*

⁴⁰ Pismo MPEC/PE-EC/5/2023 z dnia 13 stycznia 2023 r.

⁴¹ Mimo że obowiązek zapoznania odbiorców z powyższym dokumentem wynikający z zapisów § 11 rozporządzenia, obowiązujących w czasie jego sporządzania, dotyczył sytuacji, gdy przedsiębiorstwo zamierza wprowadzić ograniczenia w dostawach ciepła. Wówczas należało na 30 dni przed wprowadzeniem ograniczeń zapoznać odbiorców z planem ograniczeń.

i kalkulacji taryf oraz rozliczeń z tytułu zaopatrzenia w ciepło⁴² stosuje ceny dwuskładnikowe, tj. cenę za zamówioną moc cieplną i cenę ciepła. Ustalona w taryfie cena jest jednakowa dla wszystkich źródeł MPEC zasilających miejską sieć ciepłowniczą.

Całkowity koszt produkcji jednostki energii (1 GJ) pochodzącej ze wszystkich źródeł MPEC w 2021 r. wyniósł 57,93 zł (w tym koszt surowca stanowił 17,21 zł), natomiast cena sprzedaży wynosiła 48,82 zł. W sprawozdaniu finansowym za 2021 r. Spółka wykazała stratę na sprzedaży.

W 2022 r. cena sprzedaży 1 GJ ciepła wynosiła 81,66 zł, natomiast koszt jego wytworzenia wyniósł 91,27 zł, w tym koszt surowca na produkcję jednostki energii – 42,91 zł, a więc stanowił ponad 50%. Udział kosztów surowca w ogólnych kosztach wytworzenia ciepła w 2021 r. wynosił 35,3%, przy koszcie surowca wynoszącym 17,21 zł⁴³ i cenie 48,82 zł.

MPEC w 2022 r. wprowadził do stosowania XX taryfę dla ciepła z dniem 21 maja 2022 r.⁴⁴ Wprowadzono ją z uwagi na fakt, że upłynął termin obowiązywania poprzedniej taryfy, zatwierdzonej przez Prezesa URE w dniu 2 grudnia 2021 r. Wzrost cen i stawek opłat wyniósł 26,18 % w stosunku do wcześniej obowiązujących.

Ze względu na rosnące ceny surowca oraz wzrost kosztów związanych z jego pozyskaniem MPEC wnioskował do URE o zmiany taryfy dla ciepła, w wyniku czego z dniem:

- 1 lipca 2022 r. wprowadzono do rozliczeń z odbiorcami ciepła zmianę cen i stawek opłat dla odbiorców o 0,89% ze względu na zatwierdzenie przez Prezesa URE Taryfy Michelin Polska⁴⁵.
- 1 sierpnia 2022 r. wprowadzono zmianę XX taryfy dla ciepła, skutkującą wzrostem cen i stawek ciepła dla odbiorców o 20,425%⁴⁶.
- 1 września 2022 r. wprowadzono zmianę XX taryfy dla ciepła, skutkującą wzrostem cen i stawek ciepła dla odbiorców o 7,625%⁴⁷.
- 15 grudnia 2022 r. wprowadzono kolejną zmianę XX taryfy dla ciepła skutkującą wzrostem cen i stawek opłat dla odbiorców o 8,1%. Prezes URE zatwierdził zmianę taryfy w dniu 30 października.

Podwyżki cen ciepła wynikały przede wszystkim ze wzrostu kosztów zakupu opału – węgla kamiennego oraz biomasy.

MPEC w 2022 r. ponosiło również dodatkowe koszty w wysokości ok. 2,6 mln zł, związane z wprowadzeniem embarga na dostawy węgla z Rosji, tj.:

- koszty związane z pozyskaniem finansowania na zakup węgla, w tym koszty prowizji i odsetek od kredytu i faktoringu - łącznie ponad 1,3 mln zł,
- koszty transportu i kruszenia węgla - łącznie 1,3 mln zł.

⁴² Dz.U. z 2020 r., poz. 718, ze.zm.

⁴³ W 2021 r. cena nabycia surowca obejmowała oprócz kosztu zakupu, koszt transportu i kruszenie węgla na miał, a ponadto dostawcy oferowali odroczone terminy płatności (30 dni)

⁴⁴ Decyzja Prezesa URE OGD.4210.50.2021.156.XX.DJ z dnia 6 maja 2022 r.

⁴⁵ MPEC oprócz ciepła wytwarzanego we własnym zakresie, nabywa energię od dostawców zewnętrznych, w tym Michelin Polska Sp. z o.o.; decyzją Prezesa URE OGD.4210.27.2022.597.XVI.AC z dnia 10 czerwca 2022 r. została zmieniona taryfa dla ciepła ustalona przez Michelin Polska Sp. z o.o. w związku ze zmianą wskaźnika wzrostu przychodów ze sprzedaży ciepła ze źródła, w którym ciepło jest wytwarzane w jednostce kogeneracji, w odniesieniu do którego stosuje się uproszczony sposób kalkulacji cen i stawek opłat, określony w § 13 ust. 6 rozporządzenia taryfowego, opublikowaną w Informacji Prezesa URE nr 17/2022 z dnia 31 marca 2022 r. w sprawie średnich cen sprzedaży ciepła wytworzonego w jednostkach wytwórczych niebędących jednostkami kogeneracyjnymi w roku 2021

⁴⁶ Decyzja Prezesa URE OGD.4210.61.2022.156.XX.D z dnia 12 lipca 2022 r.

⁴⁷ Decyzja Prezesa URE OGD.4210.68.2022.156.XX.DJ z 16 sierpnia 2022 r.

Wzrosty cen paliw w zależności od surowca energetycznego (miał węglowy, biomasa) w 2022 r. sięgnęły 400-600% w stosunku do roku poprzedniego. Zarząd MPEC wyjaśnił⁴⁸, że nie był w stanie prowadzić działalności bez dokonania korekt zmian cen i stawek opłat w rozliczeniach z odbiorcami. Łączny wzrost cen ciepła dla odbiorców na koniec 2022 r. wyniósł 32,2%.

(akta kontroli str.: 393-398, 637-642, 656-658)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości dotyczących realizacji przez Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Olsztynie zadań związanych z zapewnieniem odpowiedniej ilości surowców energetycznych dla celów swojej działalności Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag i wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Warszawa, 16 maja 2023 r.

Kontroler
Halina Jabłonowska
Specjalista kp.

/-/

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Gospodarki,
Skarbu Państwa i Prywatyzacji

p.o. Dyrektora
z up. p.o. wicedyrektora
Michał Wilkowicz

/-/

.....
podpis

⁴⁸ Pismo MPEC/PE-EC/69/2022 z dnia 30 listopada 2022 r.